

КАТАЛОГ ИЗЛОЖБЕ

ЗАНАТСКЕ ИСПРАВЕ
18. и 19. ВЕКА У ВОЈВОДИНИ
СЕПТЕМБАР – ОКТОБАР 1993. ГОДИНЕ
АРХИВ ВОЈВОДИНЕ – НОВИ САД

ЗАНАТСКЕ ИСПРАВЕ 18. И 19. ВЕКА

Занат или рукодјеланије (рукодјелије) је делатност људског рода позната из дубоке прошлости, од времена када је појединац могао, знао или морао да направи нешто што други из његове околине нису умели. Та вештина и знања доносила су му одређене привилегије које је он љубоморно чувао у оквиру свог staleжа, преносећи их само заклетим ученицима. Све до наших дана занатлије су баштиници вековима стицаних техничко-технолошких искустава и знања њихових бројних претходника, која су омогућила човечанству опстанак у борби са силама природе, стални напредак и усавршавање неопходних оруђа и помагала.

Када се данас говори о занатима и занатлијама човек нехотице почне да се изражава у прошлом времену, да се присећа разних згода, прича и анегдота из литературе или детињства, везаних за доживљаје са мајсторима - занатлијама из његовог окружења. Постоје и данас занатлије, али од богатства и разноврсности понуде оних старих - остало је још само неколико - чије услуге користимо: пекари, месари, бербери, понеки златар, кројач или обућар. Индустријска производња готово да их је потиснула у свим областима живота. Нарочито се ова констатација односи на тзв. "балканске занате" које су Срби донели са собом приликом бројних сеоба од 14-18. века из српских земаља у Војводину (абације, ћурчије, бачваре, казаније, сараче, ситаре, сапуници, дунђери, коваче, лончаре, лимцере, шеширџије, пушкарџе, чизмаре, кујуџије, лимаре, папуџије, опанчаре, воскаре, итд. итд.). Истина, појавили су се и неки нови мајстори за оправку индустријских уређаја и свих оних производа савремене електронске ере, али, то је нешто друго, њихова делатност у народу још увек није добила ни одговарајуће име.

Занатство је, природно, било више развијено у нашим варошима где је радило и највише занатлија. У селима, поготово мањим, сасвим је другачија ситуација. Тамо занатлије, најчешће, нису могле да живе само од свог заната, па су се бавили још и земљорадњом или виноградарством, као помоћним извором прихода. У 18. и 19. веку већина сељака је знала да у оквиру своје кућне задруге направи готово

све што им је требало за живот. Сами су ткали, бојили платно, шили одећу, зидали и изводили столарске послове.

Протеривањем Турака крајем 17. и почетком 18. века број становника на територији данашње Војводине константно расте. У разрушеној земљи потребе за занатлијама биле су велике па су се војне и цивилне власти трудиле да што више унапреде занатство планским слањем деце на учење. Тако је 1764, 1765, и 1772. године војна власт послала више десетина дечака из Границе о државном трошку на школовање у Беч. Највише су тражени зидачи и тесари, па су власти доводиле и приличан број Немаца занатлија. На територији некадашње Хабсбуршке монархије све занатлије су на основу привилегијалних права биле удружене у еснафе или цехове, како су називали занатска удружења. Тако су занатлије биле организоване и на подручју Војне границе, где су од осме деценије 18. века почели да добијају посебне привилегије (у Карловачком генералату 1772., у Банској Крајини 1774. године, док су их занатлије Славонске границе добили тек 1796. године).

Еснафске привилегије регулисале су прецизно права и обавезе мајстора и калфи унутар удружења. Имале су готово идентичне одредбе у свим деловима Границе, а чиниле су их, у пуном обиму, 34 члана (артикула). У већим местима где су постојала јака цеховска удружења добијене привилегије укоричене су као посебне књиге и представљају права мала ремек дела калиграфског и сликарског умета, (по депоти се посебно истичу привилегије занатлија из Сомбора, Руме и Панчева). Срби су и пре Велике сеобе били организирани у еснафе или рупете, што се види из више привилегија издатих српским занатлијама у Будиму, Сент Андреји, Баји, Новом Саду, итд., као и по коришћеној терминологији. Наиме, већина термина: еснаф, рупет, занат, устибаша, терзибаша, ћурчибаша, са балканских турцизма арапског порекла и били су у употреби много пре Сеобе. Занатлије су се строго придржавале „артикула“ својих правила, редовно примењујући новчане казне за оне који то нису чинили. Да их не би заборадили, на свакој годишњој скупштини читана су правила удружења.

Посебну улогу и значај имале су занатлије за време већих војних похода. У 16. веку прилично турских освајања ових крајева и Угарске у оквиру помоћних одреда из редова хришћанског становништва регрутоване су пре свега занатлије (зидачи, дунђери, тесари, опанчари). Њих су називали

вали сарахори (черахори), а служили су као градитељи при изградњи и оправци тврђава, подизању и поправљању мостова. За тај рад били су ослобођени давања извесних државних дажбина. У походу турске војске 1566. сарахори су довођени из вароши и села Србије, Босне, али и из Срема и Бачке, како би радили за потребе бројне војске коју је султан подигао за напад на Угарску. Највише су тражени опанчари, казаније и лагуврци. Глиша Елезовић наводи да је за ту војну појешки саншак бег био дужан да пошаље чак хиљаду мајстора опанчара (!). Занимљив је податак да је тада ангажовано и 40 казанија, који су из Београда отишли за војском у Будим.

У пописима становништва Угарске са почетка 18. века, које је објавио Иван Јакшић, види се да је много домаћина пописано са занимањем као презименом, тј. са презименом изведеним из занимања: Абашија, Чизмаија, Чурчија, Колар, Салунија, Пивар, итд. Тако се на пример, у попису Ковиља у рубрици „занимање“ наводи Марко чурчија, док је у рубрици „презиме“ наведено исто - Чурчија, сличан је пример Станка Ковача и Петка Абашије.

Увидевши могућност бржег економског напредовања кроз трговину и израду занатских производа велики број породица је дво децу на учење заната. Баш за Нови Сад, често се у изворима наводи да за брзи развој и просперитет свог „обштества“ има првенствено да заховали способним занатлијама удруженим у снажне цехове и вештим трговцима који делују на целој територији аустријског царства. „Србске народне новине“ 1847. године у једном тексту, говорећи о развоју културе међу Србима у Новом Саду, наводе да православни, „... на три места школе за шегрте мајсторске издржавају“. По попису Новог Сада из 1774. било је у граду 253 православна мајстора и 120 католика занатлија, а шегрта 55 католика и 154 православна. Тај број расте и наредних година, тако да 1775. има у Новом Саду 121 занатлија - католик и 267 занатлија Срба, а 1777. године скоро 300 занатлија православца и 104 католика. Панчево је према попису из 1794. године бројало 829 породица, од којих су 189 биле занатлијске, 49 трговачких, неколико чиновничких, а остало су биле земљорадничке породице. Већ 1821. било је 330 мајстора, 274 калфе и 179 шегрта учлањено у девет снадских удружења. Скоро 10% од укупног броја становника! У Стоном Београду 1715. године постојао је 21 цех са 83 занатлије, док је 1720. већ било 26 цехова са 132 занат-

лије. У Меленцима је 1862. године било 17 кројача (15 Срба), 8 колара (5 Срба), 15 ковача (12 Срба), 23 чизмара (20 Срба), 7 бербера (сви Срби), 20 ћурчија (сви Срби), итд. Исте године у Кикинди је било близу 300 занатлија. У Моркину је било 30 ћурчија (сви Срби), два ћуркара, 14 чизмара, 14 кројача, 2 кабаничара, 1 сарач, 3 касапа, 2 колачара, 1 апотекар, 16 ковача, 12 столара, 4 зидара, 3 шеширшије, 2 дунђера, 2 бравара, 4 шустера, 2 кујуније, 3 стаклара, итд. Чак и мања места су имала на десетине занатлија: у Врањеви је било 72 занатлије; у Карлову 25; Јозепоу (Нови Кнежевац) 31; у Куманима 22, у Крстуру 20 занатлија, итд. Сличне прилике су и у свим осталим градовима у Војводини и Угарској, где су Срби настањени. Иван Јакшић је објавио и занимљив податак из Острогона где је почетком 18. века забележено да су на тамошње пијаце долазили Срби ћурчије из Будима, Пеште, Коморана и Сент Андреје и „... бољом робом и вештијом трговином конкурисали домаћим ћурчијама“. Управо тај слој добростојећих грађана - занатлија и трговаца омогућио је брз економски и културни развој наших градова и здружено подржавао оснивање школа, штампарија, часописа и разних других културних институција и садржаја. На тај начин њихов удео у очувању националног идентитета је неоспорно велики.

Архиви Војводине у својим богатим фондовима чувају и значајан број докумената везан за занате у 18. и 19. веку, без којих је немогуће озбиљније изучавање, како историје заната, тако и ширих економско-социјалних сагледавања развоја друштва, а нарочито српског живота на овом простору. Најбољи примерци мајсторских и калфенских писма 18. и 19. века, рад тада познатих сликара и графичара, често су на завидно високом уметничком нивоу. На њима су уз персоналне податке о власнику исправе, дате и ведуте-изгледни градови у којима су их калфе и мајстори добијали после испуњавања услова прописаних строгим цеховским правилима. Таквих панорамских изгледа са цртежима наших градова из 18. и 19. века готово да и немамо сачуваних, па значај ових исправа у том светлу добија посебну вредност. Калфенска писма су биле потврде о довршеном учењу одређеног заната и положеном испиту за калфу. То су били, понекад руком писани, чешиће штампани формулари различитих величина, где су се у остављеним празнинама уписивали подаци о калфи којем се издају: назив еснафа, име и презиме, подаци из личног описа и дужини рада. Када би калфа испунио све захтеве прописане правилима, морао је

пред двојницом мајстора израдити неки занатски рад, тзв. ремек или мајстерштик. Ако би задовољно, добијао би, „изучену књигу“ - мајсторско писмо, које су потписивали цех-мајстор и аџамајстор. Затим је нови мајстор плаћао закуску или свечани ручак за своје колеге, обично недељом или неким празником. Отуда и до данас сачувани израз „платити цех“. Посебно корисно за калфе је било цеховско правило „вандровања“ или „странствовања“, по коме су били обавезни да три године „вандрују“ - путују и раде код различитих мајстора у различитим градовима, како би „... у свом занату памет примили, да безумни не остану“. Боравак у разним деловима Аустријске Монархије омогућавао је калфама да науче језике и различите поступке и финесе у изради одређених производа.

Интерес за познавањем других земаља и градова код грађанског и занатског staleжа у 19. веку је евидентан. Под утицајем великих географских открића и наглог развоја науке, човек се више не може задовољити непоузданим или идеализованим приказима земаља и градова. Попут пејсажног сликарства, графичке ведуте доживљавају два велика раздобља - прво у 17. и друго у 19. веку. За оба ова раздобља карактеристично је да се у њима грађанска класа социјално и економски развија, што јој омогућава већи животни стандард, боље образовање, и ствара жељу за новим спознајама. У XIX веку грађанство постиже своју пуну афирмацију, а ведуте управо на прелазу из 18. у 19. век имају своје последње велико раздобље провата пред незадрживим налетом фотографије половином 19. века.

Ведуте градова дате на горњем делу занатских исправа имају изузетно велику документарну и културно-уметничку вредност, упркос чињеници да се на почетку XIX века раде према одређеним правилима, са идеализованом композицијом пејсажа и изгледом градова, а не према стварном изгледу краја или града. Развој ових идеализованих ведута доласком романтизма се мења, од типизираних панорамских изгледа градова прелази се на индивидуално виђење мотива са верним преношењем чињеница. Тиме оне постају прворазредан извор за проучавање наших градова 18. и 19. века. За израду занатских исправа користило се више различитих материјала и техника - од дрвореза, бакрореза, бакрописа, преко литографије, до челикореза. Цеховски листови су најчешће богато украшени оквирима који носе гирланде и друге флоралне или геометријске уресе, али и композицијама са симболима одређених заната.

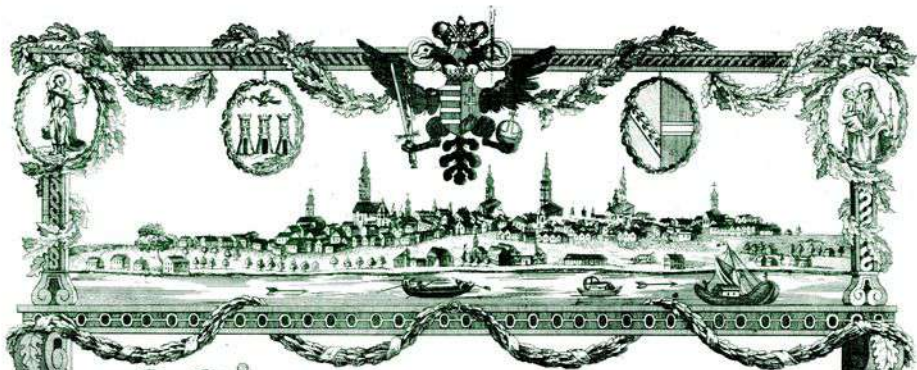
Највише сачуваних исправа са ведутама има за мотив панораму Новог Сада. Од најстарије - већ познатог рада Захарија Орфелина из 1774 године, до различитих варијација једног истог изгледа града са почетка 19. века, чији цртеж током времена, све до половине 19. века, само добија понеки детаљ, или симболе одређених цехова. Нажалост, за неке градове, који су имали бројне занатлије, немамо сачуваних исправа са ведутама. Тако Сремска Митровица има само једну познату занатску исправу са ведутом града, чији је цртеж рађен за цех лицидара 1798. године. Слично је и са Зрењанином и Суботицом за које се до данас сачувала по једна или две исправе са ведутама града. Изложили смо и мало познате литографије са панорамом Бечеја и Сомбора, које ће много користити служби заштите споменика културе и урбанистима.

Ведуте градова рађене су, истина много ређе, и у књижницама, „вандровкама“. Изложили смо само две ведуте са изгледима Илока и Новог Сада из прве половине 19. века, које су сачуване у нашим збиркама. Сигурно је да ће задатак неке будуће студије бити и провера поузданости и историјске тачности цртежа на ведутама.

Овом изложбом Архив Војводине и Историјски архив у Панчеву желе да стручњацима и широј публици омогуће увид у материјал који је до сада био мало познат и ретко излаган. За ову прилику из архива и музеја у Војводини прикупљени су најлепши примерци занатских исправа, неколико занатских барјака и других предмета везаних за рад цеховских удружења. Акцент је стављен на занатске исправе које имају ведуте градова у горњем делу, како због њихових ликовних, тако и документарних вредности. Највећи део изложеног материјала власништво су Архива Војводине у Новом Саду и Историјског архива у Панчеву, који поседују изузетно богате збирке занатских исправа. Такође велику помоћ у избору експоната за изложбу пружили су нам архиви у Зрењанину, Сенти, Суботици и рукописно одељење Матице Српске из Новог Сада. За позајмицу музејских предмета захвалност дугујемо и музејима у Панчеву, Руми, Зрењанину, а посебно Музеју Војводине у Новом Саду и његовом кустосу господину Милу Игњатовићу, који су нам уступили драгоцелне занатске исправе из њихове збирке.

Павле Станојевић

ДАНИЛО ФОН СТОЛНИГЪ ИЗДАЈЕ СВЕДОЧАЊСТВО
О РАДУ ФЛОРИЈАНУ ХЕРМАНУ, БАШТОВАНУ
30. VII 1802, НЕМ. ЈЕЗИК, ВЕЛ. 41,5 x 26 cm
ВЛ. ИСТОРИЈСКИ АРХИВ У ПАНЧЕВУ

Als Ober und Unter Zechmeister

eines Ehrsamten Handwerks der Bürgerl. Meistern
 in der Königlich-städt. Stadt Neusatz beschreiben hiermit das gegenwärtige Gesell
 Namen Adam Schindler von dem Jahre 1790 an geboren ist
 Jahr alt und sein Vater Georg auch Schindler ist bey uns Jahrs Wochen
 in Arbeit gestanden und sich sehr treu, fleißig, gewissen und ehrlich wie es jedem Gesellen gebührt
 verhalten hat. Welches wir attestiren, und darsenthalten unsere sämtliche Mitmeister ersuchen, denselb
 Gesellen nach Handwerks Gebrauch überall befohren wollen.
 Neusatz den 12ten October Anno 1816.

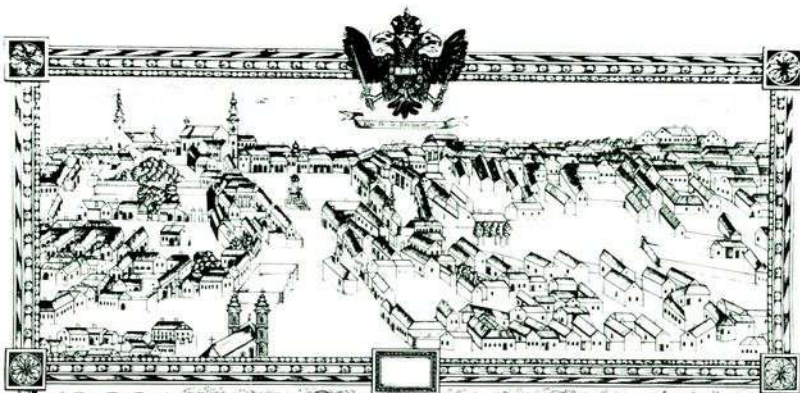
Als Ober zechmeister
 Martin Schindler

Als Unter zechmeister
 Stephan Schindler

Oben bewahrt d. Gemein. G. Schindler
 unten bewahrt d. Gemein. G. Schindler

ЗИДАРСКИ И ТЕСАРСКИ ЕСНАФ У Н. САДУ
ИЗДАЈЕ КАЛФЕНСКО ПИСМО АДАМУ
НОЛГЕБАУЕРУ ИЗ ПОЖУНА
НОВИ САД, 12. X 1816, НЕМ. ЈЕЗИК
ВЕЛ. 53,5 x 43,4 cm
ВЛ. АРХИВ ВОЈВОДИНЕ НОВИ САД

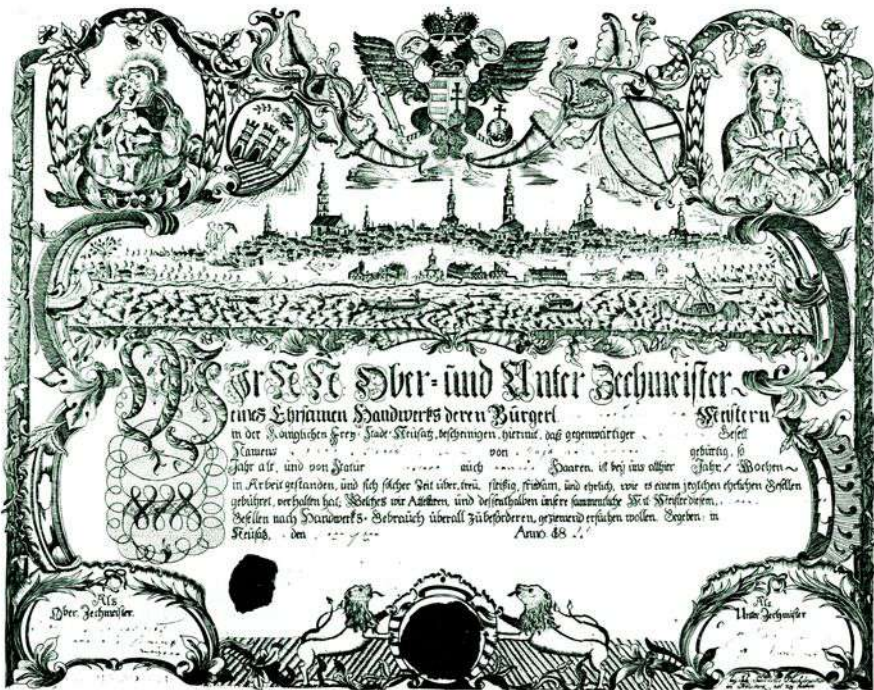

Wir Sech und andere Meister, des christlichen Handwerks deren Burgerlichen Summen

Item in der Königl. Frey Stadt Regensnobl, beschliessen hiemit, das gegenwärtiger Eschl Stamms
 von ... gehörig, so ... Jahr all und von ... nicht ... Jahren, ist sich im Jahr ...
 Arbeit gelunden, und sich selber hat über ... friedsam, und christlich, wie es einen jechlichen Handwerck Eschlen gelubet, verhalten hat, und
 das wir nicht alle ansein, und desshalbten unser sammentliche Mit Meistern dieser Eschlen nach Handwercks Ehrerreich ut erwill zu befördern,
 gemeind ersuchen wollen. Daraus Regensnobl, den ... Anno 28

Wir Sech Meister ...
 wo obiger Eschl in Arbeit gelunden ...
 Under Sech Meister ...

НАЈСТАРИЈА ПОЗНАТА ПАНОРАМА СУБОТИЦЕ У
КАЛФЕНСКОМ ПИСМУ ТЕСАРСКОГ ЕСНАФА
У СУБОТИЦИ
СУБОТИЦА, 1815 - 1817. НЕМ. ЈЕЗИК, ВЕЛ.
ВЛ. ИСТОРИЈСКИ АРХИВ СУБОТИЦА

Wir Seid Ober- und Unter Zehmeister

eines Ehrbaren Handwerks deren Bürger
 in der Königl. Frey-Stadt Krissak, beschworen, hirtzu, das gegenwärtig
 Namen von gebohrig, si
 Jahr alt, und von Natur auch Jahren, ist bey uns aller
 in Arbeit gestanden, und sich solcher Zeit über, treu, sitzig, fröhm, und ehrsich, wie es einem rechtlichen ehrl. Eullen
 gebühret, verhalten hat, Welches wir Ansehen, und deshalb haben unsere sammentliche Wir Zehmeister dorem,
 Befehlen nach Handwerks- Gebrauch überall zu befordern, gemeyndt erfruchen wollen. Deyden, in
 Krissak, den Anno 48 ..

Als
 Ober-Zehmeister

Als
 Unter-Zehmeister

КОВАЧКИ, КОЛАРСКИ И УЖАРСКИ ЕСНАФ У Н. САДУ
ИЗДАЈЕ КАЛФЕНСКО ПИСМО ЈОВАНУ БАНИЋУ
КОЛАРСКОМ КАЛФИ ИЗ БАЈЕ
НОВИ САД, 3. XI 1823, НЕМАЧКИ ЈЕЗИК, ВЕЛ. 50, 5 x
40,7 cm
ВЛ. АРХИВ ВОЈВОДИНЕ НОВИ САД

МЫ ЦЕХМАИСТЕРЪ И ПРОЧИИ ЦЕХА САБОВСКАГО

АБАЖИЙСКАГО И БАПАМАЖИЙСКАГО ДѢЛЪ ВЪДОМНЫИ ОСЫЧКОЙ ВАРОШИ НАХОДЯЩИИСЯ ЧЕСТИИИ МАИСТЕРИ ЗНАИНО
 всѣмъ, и всѣмъ Суденскому Лицу, еуже за се надѣскамъ знати, творить, да покажемъ сего честиіи Юноша *Василіа Сивага*
 родомъ изъ *Павлова Пискаря* честиномъ Маистеръ *Василіа Сивага* время своего урешаго
 Шегерста честию, кѣрно и похвалою препровелъ, намъ же въ Собраніи нашемъ предстоиць, да освобожденіе свое намъ
 модено просимъ, дабы мы его отъ Шегерскаго дѣла освободити, и на Степень Калѣнскій произвести, а сверху того
 ему свидѣсаню отъ нашего Цеха писане дани благоволеми; Мы же о освобожденіи и поведени его добръ уабрени бывше, и
 обстояиель расмотрѣвше, единодушнѣ судихомъ похвалунаго Юношу отъ всякаго Шегерскаго дѣла свободна утинити, во
 Калѣнскій степень яко заслужена произвести, и всѣмъ честиному Лицу исплага, особѣже *Ала Сивага*
 художества или рифета Маистеромъ, препоручили, яко дабы его елико намъ ради самыхъ, только гаче и его честиного
 ради обхождения драговаго примити, ему во всѣмъ зашитъ *Ала Сивага* незлобранно дѣлати, и съ
 зременемъ (гдѣ случитися будетъ) въ число честиныхъ Маистеровъ доброволнѣ восприти благоволаи, еже и мы всѣмъ въ
 себѣ смѣемъ случашъ и привикахъ равночѣрно сотворити, и общаеица Большаго ради въротли се наше Свидѣтелное Писане
 изображеніемъ нашею Печатию соутверждаемъ. Дано во Осѣбъ 825. №
 дне Мѣсяца *Сентября* 1717.

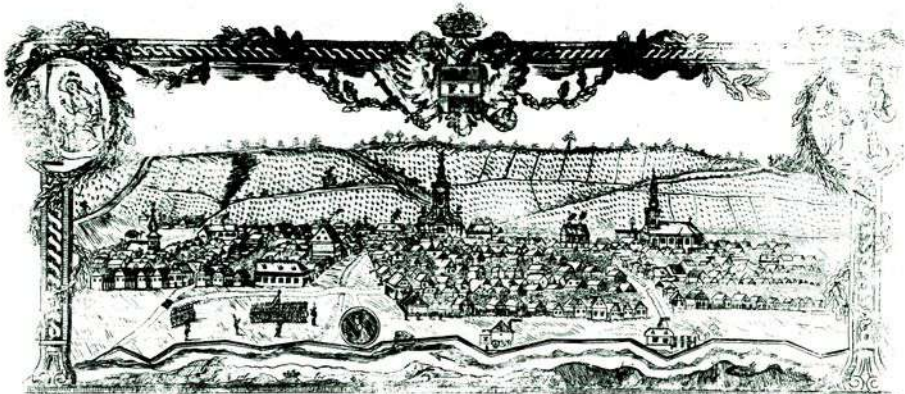

*Сеодоръ Едвановъ Германъ
 Василіа Кемитъ Штаненко
 Иванъ Василіа Штаненко*

КРОЈАЧКИ, АБАЦИЈСКИ И КАПАРСКИ ЕСНАФ У ОСЕКУ
ИЗДАЈЕ ЈАКОВУ СУБИЋУ АБАЦИЈСКОМ КАЛФИ
ИЗ ПАНЧЕВА КАЛФЕНСКО ПИСМО
ОСЕК, 21. IX 1825, СРПСКИ ЈЕЗИК, ОРИГИНАЛ ВЕЛ. 49,7 x 39,6 cm
РЕЗАН У БУДИМУ 1798, ВЛ. ИСТОРИЈСКИ АРХИВ У ПАНЧЕВУ

ЧИЗМАРСКИ ЕШАФ У ПАНЧЕВУ ИЗДАЈЕ
КАЈФЕНСКО ПИСМО ЂОРЂУ МНИНГЉУ ИЗ ПАНЧЕВА
ПАНЧЕВО, 21. IX 1825, НЕМАЧКИ ЈЕЗИК, ВЕЛ.
49,6 x 40,7 cm
ВЛ. ИСТОРИЈСКИ АРХИВ У ПАНЧЕВУ

Wir Unterfertigte Ober und Unter Dorf

sicher der vereinigten Distrikt der an *unserm* *Landes* Steuer n
 in der Kreis König Frey Statler Graus Kommitel Westrichen beyehenen hermit das gegenw. Steuer
 Gesandten Hoff Namens Legent, insonheit von *Bismarck* aus dem Geburtig 20 Jahr alt
 Statler Graus Haaren bei uns allhier 1/2 Jahr - Wochen in Arbeit gehalten und während
 Zeit Frey schlag stillstraden und dertlich wie es einem solchen Handwerkts Hoffen gebührt. ver
 hal Wachs nur beim allfuren, und derthaben unsere sammtliche Statnerer gezeuget erluchen
 diesen Hoffen nach Handwerts gebrauch überall befördern zu wollen. Sothen in der K. S. Freygen
 Statler Graus Kommitel Westrichen in Bannal den 14ten *ten* im Jahr 1837

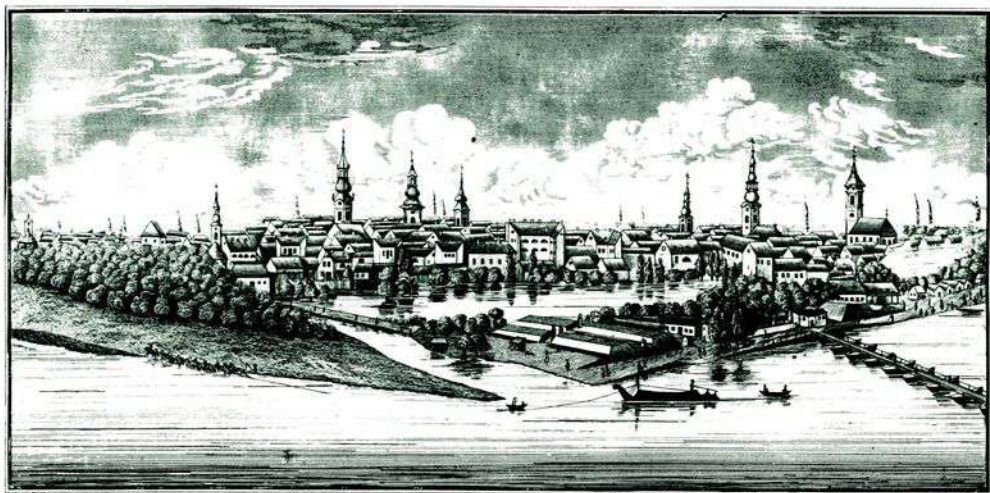
Statler wo obiger Hoff im *Landes* Statler Statler

Ober
 Statler
 Statler

Unter Dorfster

ОПАНЧАРСКИ ЕСНАФ У БЕЛОЈ ЦРКВИ ИЗДАЈЕ
КАЛФЕНСКО ПИСМО ГЛИГОРИЈУ СИМОНОВИЋУ
ИЗ ПАНЧЕВА
БЕЛА ЦРКВА, 24. II 1827, НЕМ. ЈЕЗИК, ВЕЛ. 48 x 39 cm
ВЛ. ИСТОРИЈСКИ АРХИВ У ПАНЧЕВУ

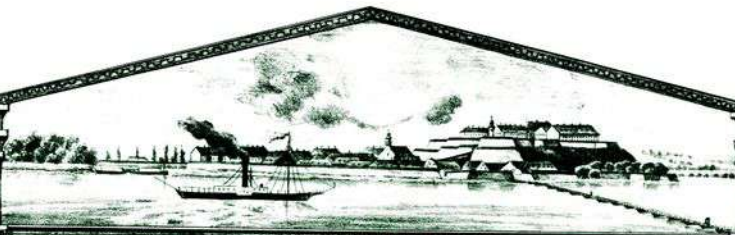

J. H. Schmitt del.

K. W. Meyer sc.

Königl. privil. Frey-Stadt Neusatz, Vespertania, Uj-Sidit, Verisvad.

ПЕТАР ДЕМЕТРОВИЋ, НОВИ САД
ЛИТОГРАФИЈА ИЗ 1841
ВЛ. АРХИВ ВОЈВОДИНЕ НОВИ САД

Wir Ober- und Unter-Vorsteher

den privil. Handwerker der kk. Grenz-Festung Peterwardein
 im Herzogthum Syrmien bearkunden hiermit, dass Michael Schwaiger von Tischbach, geb.
 am 25ten März 1827 vor effener Lade zu dem Herrn Meister
 in die Lehre aufgenommen, und am 1ten März 1836 aber von derselben frei und losgesprochen wor-
 den ist.

Zum Beweise, dass der nunmehrige Lehrgeselle Michael Schwaiger die vorgedruckte Lehrzeit nämlich zu-
 rückgelegt erhalten wir ihm diesen Lehrbrief, und erklären hienüt, dass derselbe als ein fleißig und treuer Geselle jeder
 Unterstützung würdig sei, fügen auch die Bitte bei, dass er von Seite der löbl. Behörden jede nur mögliche Hilfe finden möge.

Als Urkandt der Wahrheit bestätigen wir diesen Lehrbrief mit unserer Unterschrift und dem Handwechs Insigne
 Sig. Peterwardein den 11ten März 1836. (Lehrzeit 9 Jahre)

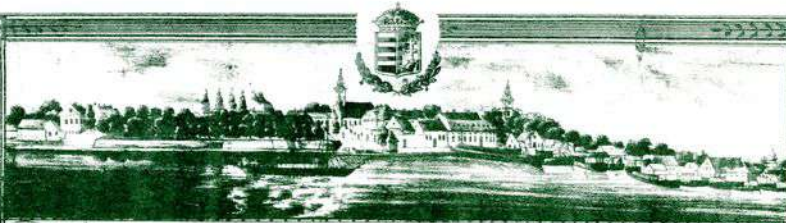
(Signature)
 54

(Signature)
 Michael Schwaiger

ЗИДАРСКИ, ТЕСАРСКИ И КРОВАРСКИ ЕСНАФ У
ПЕТРОВАРАДИНУ ИЗДАЈЕ КАЛФЕНСКО ПИСМО
МИХАЈЛУ ШВАГЕРУ ИЗ ОЦАКА
ПЕТРОВАРАДИН, 17. III 1848, НЕМ. ЈЕЗИК,
ВЕЉ. 49 x 39 cm
ВЛ. МУЗЕЈ ВОЈВОДИНЕ НОВИ САД

КАЉЕНСКО ПИСМО КРИСТИЈАНУ ТЕОДОРОВИЋУ ИЗ
ЧЕНЕЈА
СОМБОР, . . . , НЕМ. ЈЕЗИК, ВЕЛ. 52,7 x 42,2 cm
ВЛ. ИСТОРИЈСКИ АРХИВ СОМБОР

Wir Ober- und Unter-Vorsteher

der privil. vereinigten Zunft und zwar des ehrsamten Seiler Handwer.

hes im Markte Neu Bese in Banat beurkunden hiemit, dass *Andreas Gromarin* am 24. Junij 1822 von offener Lade zu dem Herrn Seiler Meister *Thomas Natgerich* in die Lehre angefangen, und am 13. Junij 1825 aber von demselben für und fertig sprechen sollte. Nam *Fences*, dass der genannte Seiler *Andreas Gromarin* die vorgeschriebene Lehrzeit mit sich zurückgelegt enthalten wir ihm diesen Lehrlauf und erklären hiemit, dass derselbe ab nun fleißig und tadellos jeder Unterstützung würdig sei, fügen auch die Bitte bei, dass er von Seite der h. R. Räthe jede nur mögliche Hilfe finden moge.

U. H. M. Hande der Wahrheit bestätigen wir diesen Lehrlauf mit unserer Unterschrift und dem Handwerks Inseigel gegeben zu Neu Bese am 5. Decemba 1825 *Andreas Gromarin* acht und fünfzig.

Anton Gromarin

Demetrius Gromarin

Andreas Gromarin

УЖАРСКИ ЕСНАФ У НОВОМ БЕЧЕЈУ ИЗДАЈЕ
КАЛФЕНСКО ПИСМО А. ГРОМАНУ
НОВИ БЕЧЕЈ, 5. XII 1850, НЕМАЧКИ ЈЕЗИК, ОРИГИНАЛ
ВЕЛ. 53,4 x 42,3 cm, ВЛ. ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ЗРЕЊАНИН

Издавач: Архив Војводине; Одговорни уредник: Павле Станојевић; Организација изложбе и дизајн каталога: Павле Станојевић; Поставка изложбе: Милан Јакшић, П. Станојевић; Коректура: Гордана Станојевић; Фотографије експоната: Илија Рамић; Штампа Логос
